

Mutagenese – nová hrozba?

(Mutagenese u soudního dvora EU)

Diskuse o „nových“ technikách úpravy genů (nové techniky šlechtění, NBT) trvají v Evropě již tolik let, že některé z původně posuzovaných technik se mezitím již nepoužívají.

Evropská směrnice o GMO z roku 2001 (směrnice 2001/18/EC) se totiž nevztahuje na mutagenesi, to znamená, že organismy získané mutagenézí nepodléhají posuzování rizik, povinnosti označování atd. ESD se měl na základě žádosti francouzských úřadů vyjádřit k otázce, zda je „mutagenézí“ míněno pouze působení radiace nebo chemických látek, používané již před vznikem směrnice, či zda výjimka z platnosti směrnice zahrnuje i nové metody založené na principu mutagenese.

Nizozemsko se již delší dobu snaží o vynětí některých genových technik z působnosti směrnice 2001/18/EC, aby mohlo uplatnit výsledky svého vědeckého výzkumu (např. brambory odolné vůči plísni bramborové, připravené tzv. cisgenézí). Počátkem září předložili zástupci této země k diskusi svůj návrh řešení problematiky nových technik šlechtění rostlin, který spočívá v rozšíření výjimek z působnosti směrnice 2001/18/EC. Výjimky jsou založeny na molekulární charakterizaci výsledné rostliny, nikoliv na použité technice, jak tomu je v současném znění směrnice.

Proti takovému řešení se okamžitě postavili odpůrci GMO, protože na plodiny vyňaté z působnosti směrnice a na výrobky z nich by se nevztahovaly povinnosti označování a sledovatelnosti potravin a krmiv. Evropská komise zatím odmítla o návrhu oficiálně jednat, také podle některých členských států je potřeba počkat na výrok ESD.

A tern nyní přišel:

Na SD se s takzvanou „předběžnou otázkou“ o výkladu práva EU obrátil francouzský soud v průběhu projednávání žaloby podané organizací drobných farmářů a několika nevládními organizacemi. Tyto subjekty požadují v souvislosti s novými technikami šlechtění rostlin zrušení výjimky pro mutagenesi z platnosti předpisů o GMO (jde o evropskou směrnice 2001/18/ES z roku 2001 a příslušný francouzský zákon). Ve své žalobě se odvolávají na princip předběžné opatrnosti - podle jejich výkladu by se výjimka měla vztahovat pouze na mutagenesi používanou v době vzniku směrnice, tedy na působení radiace nebo chemických látek, zatímco organismy vzniklé novými technikami mutagenese by měly být posuzovány na stejné úrovni jako GMO vzniklé transgenozí. Z platnosti směrnice by neměly být vyňaty ani rostliny získané náhodnou mutagenézí *in vitro*, což by se již v praxi týkalo některých komerčních odrůd řepky a slunečnice s tolerancí k herbicidům, které v současnosti nejsou považovány za GMO.

Do řízení o předběžné otázce u SD se zapojila i Evropská komise, Evropský parlament a Rada, vyjádřili se zástupci Velké Británie, Francie, Nizozemska, Řecka, Rakouska a Švédska. Konečné rozhodnutí SD se očekává v polovině roku, nicméně 18. ledna bylo zveřejněno stanovisko generálního advokáta, jež naznačuje směr, jakým se SD ubírá.

Generálním advokátem v uvedené věci se stal shodou okolností první Čech v této funkci, Michal Bobek. Podle něj nelze pojem „mutagenese“ uvedený ve směrnici aplikovat pouze na techniky známé před rokem 2001, když žádné takové rozdělení v předpisu není naznačeno. **Organismy získané jakoukoliv technikou mutagenese jsou tedy geneticky modifikovanými organismy, na které se směrnice 2001/18/ES nevztahuje (tedy nepodléhají povinnosti schvalování, označování atd.).** Obdobně nemohou být kladeny zvláštní požadavky na odrůdy získané mutagenézí podle směrnice o

Společném katalogu odrůd zemědělských rostlin. Na druhou stranu tím, že unijní legislativa nijak neupravuje použití organismů získaných mutagenezí, mají podle názoru Michala Bobka členské státy prostor k tomu, aby v této oblasti přijaly národní předpisy.

K zásadě předběžné opatrnosti, tak často používané různými odpůrci GMO, generální advokát ve svém stanovisku uvádí: „K uplatnění zásady předběžné opatrnosti nemůže postačovat pouhá obava z rizika vyplývajícího z něčeho nového, či nějaké vágní a obecné tvrzení o nebezpečí vzniku rizika v případě, kdy nelze s konečnou platností mít za to, že daná nová věc je bezpečná.“

Nevládní organizace pochopitelně toto stanovisko zkritizovaly a doufají, že SD se jím nebude řídit. Vadí jim, že by plodiny získané mutagenezí, které jsou například tolerantní vůči herbicidům, nebyly z hlediska rizik pro zdraví a životní prostředí nijak testovány.

Převzato s drobnými modifikacemi z podkladů sdružení Biotrin

LID

2018-08-06